

Έπεφτα, έπεφτα κι είχα ξεχάσει γιατί. Ήταν λες κι έπεφτα από πάντα. Άστρα περνούσαν πάνω από το κεφάλι μου, κάτω απ' τα πόδια μου, γύρω μου, συστρεφόμενοι και τεντώνομαι για να πιαστώ από πάνω τους, αλλά έβρισκα μονάχα κενό. Στροβιλιζόμενοι μέσα σε μια μεγάλη ριπή υγρού αέρα.

Φλεγόμενοι από ταχύτητα, ο άνεμος ούρλιαζε ανάμεσα στα δάχτυλά μου, σκέφτηκα ξανά την εποχή που τρέχαμε κατοστάρι στο σχολείο, τις μοναδικές φορές που δεν με κορόιδευαν. Με τα ψηλά πόδια μου, κανείς δεν μου παράβγαине. Μόνο που τώρα τα πόδια μου δεν βοηθούσαν σε τίποτε. Έπεφταν κι αυτά μαζί μου σαν χαζά.

Κάποιος ούρλιαξε, μακριά. Έπρεπε να θυμηθώ γιατί ήμουν εκεί: ήταν τρομερά σημαντικό. Δεν πέφτεις έτσι, χωρίς σοβαρό λόγο. Κοιτούσα πίσω μου, αλλά πίσω και μπροστά δεν σήμαιναν πια τίποτε. Όλα άλλαζαν διαρκώς, τόσο γρήγορα που μου ερχόταν να βάλω τα κλάματα.

Ένα πράγμα ήταν σίγουρο: πρέπει να είχα κάνει κάποια βλακεία επικών διαστάσεων. Με περίμενε κατσάδα ή και κάτι χειρότερο, αν και δεν μπορούσα να φανταστώ τίποτε χειρότερο από το να σε κατσαδιάζουν. Κουλουριάστηκα όπως όταν με ξυλοφόρτωνε ο Μακρέ: ήταν γνωστό κόλπο για να πονάς λιγότερο. Τώρα δεν είχα παρά να περιμένω. Αργά ή γρήγορα κάπου θα έφταναν.

Ήταν το καλοκαίρι του 1965, το μεγαλύτερο απ' όλα τα καλοκαίρια, και συνέχιζα να πέφτω και να πέφτω.

Ακούγοντας ξανά και ξανά ότι δεν ήμουν παρά ένα παιδί, κι ότι δεν υπήρχε τίποτε κακό σ' αυτό, συνέβη το αναπόφευκτο. Θέλησα να τους αποδείξω ότι ήμουν άντρας. Κι οι άντρες πάνε στον πόλεμο· το έβλεπα συνέχεια στην τηλεόραση, μια παλιά καμπυλωτή συσκευή μπροστά στην οποία οι γονείς μου έτρωγαν όταν το πρατήριο ήταν κλειστό.

Την εποχή εκείνη δεν περνούσε πολύς κόσμος στον δρόμο που κατέβαινε προς την κοιλάδα του Ας, στις άκρες της οποίας ζούσαμε εμείς, ξεχασμένοι από Πολιτεία και από Θεό. Το πρατήριό μας ήταν όλο κι όλο ένα ανοιχτό υπόστεγο με δυο αντλίες βενζίνης από κάτω του. Παλιότερα, ο πατέρας μου στίλβωνε τακτικά τις αντλίες αλλά, καθώς μεγάλωνε και καθώς η κίνηση παρέμενε λιγοστή, το σταμάτησε. Να κάτι που εμένα μού έλειπε: οι αντλίες που λαμποκοπούσαν. Δεν είχα πια το δικαίωμα να τις καθαρίζω γιατί την τελευταία φορά που το είχα κάνει είχα γίνει μουσκίδι και η μάνα μου με είχε στολίσει κανονικά, λες και δεν είχε αρκετή δουλειά με τον τεμπέλη τον άντρα της και τον καθυστερημένο τον γιο της. Όταν την έπιασαν τα μπουρίνια της, ο πατέρας μου κι εγώ δεν βγάζαμε άχνα. Ήταν αλήθεια ότι είχε πολλές δουλειές, κυρίως τις μέρες που έβαζε στην μπουγάδα τις γεμάτες γράσα φόρμες μας από το συνεργείο. Είναι επίσης αλήθεια ότι κάθε φορά που έπιανα στα χέρια μου έναν κουβά,

το νερό ορμούσε καταπάνω μου. Δεν έφταιγα γι' αυτό, απλώς συνέβαινε.

Οι γονείς μου μιλούσαν σπάνια. Στο σπίτι, ένα τετράγωνο πέτρινο κτίσμα πίσω από το πρατήριο που ο πατέρας μου το σοβάτιζε κάθε τόσο, οι μόνοι θόρυβοι που ακούγονταν ήταν η τηλεόραση και οι δερμάτινες παντόφλες στο συνθετικό παρκέ, κι ο άνεμος που κουτρουβαλούσε από το βουνό και ερχόταν να στριμωχτεί ανάμεσα στο υπόστεγο και τον τοίχο του δωματίου μου. Εμείς όμως δεν μιλούσαμε, τα είχαμε κιόλας πει όλα.

Η αδερφή μου ερχόταν να μας δει μια φορά τον χρόνο. Ήταν δεκαπέντε χρόνια μεγαλύτερή μου, είχε παντρευτεί και ζούσε μακριά μας. Όπως και να 'χει, όταν μου έδειχνε στον χάρτη πού έμεναν, έμοιαζε μακριά μας. Κάθε φορά που ερχόταν, κατέληγε να καθγαδίζει με τους γονείς μας. Πίστευε ότι το να ζούμε σε ένα πρατήριο βενζίνης σε ένα μέρος σαν κι αυτό δεν ήταν ό,τι καλύτερο για μένα. Δυσκολευόμουν να καταλάβω γιατί το έλεγε αυτό· εμένα το πρατήριο μου φαινόταν μια χαρά, αν εξαιρέσεις τις βρόμικες αντλίες. Με το που έφευγε, κοιτούσα τον χάρτη κι αναρωτιόμουν τι καλύτερο υπήρχε εκεί όπου ζούσε αυτή.

Μια μέρα τη ρώτησα. Μου χάιδεψε τα μαλλιά και μου είπε ότι στην πόλη θα έκανα φίλιες με παιδιά της ηλικίας μου, θα είχα ανθρώπους για να μιλήσω. Και ποιος ξέρει, ίσως μια μέρα να ήθελα να γνωρίσω και μια γυναίκα... Από γυναίκες γνώριζα καλύτερα απ' ό,τι πίστευε, αλλά δεν είπα τίποτε. Η αδερφή μου συνέχισε: Οι γονείς μας είχαν γεράσει, τι θα γινόμουν όταν θα έφευγαν; Ήξερα πως όταν γινόταν λόγος για ανθρώπους που «έφευγαν», έφευγαν για τα

καλά, δεν επέστρεφαν ποτέ. Της απάντησα ότι θα φρόντιζα μόνος μου το πρατήριο κι εκείνη έκανε ότι το πίστεψε, αλλά εγώ κατάλαβα ότι υποκρινόταν. Δεν με ένοιαζε. Μέσα μου χαιρόμουν στα κρυφά που μια μέρα θα είχα τη δυνατότητα να τρίψω και να γυαλίσω τις αντλίες.

Σ' ένα σημείο είχε δίκιο η αδερφή μου: Δεν είχα φίλους. Το πιο κοντινό χωριό ήταν στα δέκα χιλιόμετρα. Τα παιδιά από το σχολείο τα είχα χάσει εντελώς απ' όταν έπαιψα να πηγαίνω. Οι μόνοι άνθρωποι που έβλεπα ήταν εκείνοι που σταματούσαν για βενζίνη και των οποίων το ρεζερβουάρ φούλαρα όλος περηφάνια φορώντας το μπουφάν που μου είχε δώσει ο πατέρας μου, με το σήμα της Shell στην πλάτη. Αυτά πριν η Shell αντιληφθεί ότι δεν πουλούσαμε αρκετή βενζίνη, οπότε αναγκαστήκαμε να φέρουμε μια ιταλική μάρκα με την οποία δεν είχε καμιά σχέση. Το μπουφάν μου όμως δεν έπαιψα να το φοράω. Οι πελάτες μού μιλούσαν, ήταν ευγενικοί, όλο και κάποιος μού άφηνε ένα κέρμα για πουρμπουάρ, το οποίο οι γονείς μου μού επέτρεπαν να κρατάω. Είχαμε μέχρι και κάποιους τακτικούς, όπως ο Ματί. Φίλους, όμως, όχι.

Αυτό δεν με πείραζε. Ήμουν ευχαριστημένος στο σπίτι μου.

Αυτό που με έκανε να φύγω ήταν ένα τσιγάρο.

Η κοιλάδα έβγαινε από έναν σκληρό χειμώνα που το γύρισε από τη μια μέρα στην άλλη σε καλοκαίρι: η καημένη η άνοιξη είχε βρεθεί στριμωγμένη και συμπιεσμένη ανάμεσά τους. Είχα ακούσει έναν πελάτη να το λέει, μου είχε φανεί αστείο, κάπως όπως ο άνεμος ανάμεσα στο δωμάτιό μου και στο βουνό.

Μια από τις αποστολές που μου είχε ανατεθεί ήταν να

αντικαθιστώ το χαρτί τουαλέτας στην καμπίνα με το C στην πόρτα — το W είχε πέσει και δεν το είχαμε ποτέ αντικαταστήσει, γιατί είχαμε διαπιστώσει ότι ήταν τέλειο σουβέρ. Χαρτί τουαλέτας, τάχα μου· δεν ήταν παρά φύλλα εφημερίδας κομμένα σε μικρότερα τετράγωνα. Όμως αυτό ακριβώς ήταν που λάτρευα να κάνω: να κόβω το χαρτί σε τετράγωνα. Έπρεπε βέβαια να προσέχω ιδιαίτερα και να μην πετσοκόψω κάποια εφημερίδα που ο πατέρας μου δεν είχε ακόμη διαβάσει ολόκληρη. Μια φορά, αυτό μού κόστισε μια μπούφλα και επιπλέον με είχε αναγκάσει να πάω να βρω τις σελίδες με τα σπορ, μέχρι που διαπίστωσα ότι ένας πελάτης είχε χρησιμοποιήσει το τετράγωνο με τα αποτελέσματα που τον ενδιέφεραν. Αυτό μού κόστισε μια δεύτερη μπούφλα.

Ήταν δύο η ώρα και μέχρι εκείνη τη στιγμή είχε σταματήσει μονάχα ένα αυτοκίνητο, ένα μπλε Ρενώ Κατρέλ. Δεν θα το ξεχνούσα με τίποτε αυτό το Ρενώ. Πίσω από το πρατήριο το βουνό πύρωνε σαν λαμαρίνα. Είχα περάσει μια ώρα κόβοντας σελίδες και είχα μόλις μπει στο C, όπως το λέγαμε, για να βάλω το χαρτί. Με το που έμπαινα στην καμπίνα κρατούσα την αναπνοή μου· από παιδί είχα φοβία με τις κακές μυρωδιές. Ακόμη κι αν κανείς δεν είχε χρησιμοποιήσει το C για μέρες, έβγαζε πάντα τη δυσάρεστη οσμή σάπιου χώματος, μια μυρωδιά που συσχέτιζα με τον θάνατο, με το κομπόστ της μάνας μου, γεμάτο αποκρουστικά πράγματα που σάλευαν, το οποίο έριχνε γύρω από το γεράνι, το μοναδικό λουλούδι του πρατηρίου. Το γεράνι κάθε τόσο ξεραινόταν αλλά κάθε φορά η μάνα μου έφερνε καινούργιο. Όσο κι αν ο πατέρας μου της φώναζε ότι το

λίπασμά της ήταν αυτό που το σκότωνε, αυτή δεν άκουγε.

Βγαίνοντας λοιπόν από τη στενή τουαλέτα πήρε το μάτι μου ένα πακέτο τσιγάρα πεταμένο στον νεροχύτη. Είχε μέσα δύο. Δεν είχα ποτέ καπνίσει μέχρι τότε· ο πατέρας μου διηγιόταν πάντοτε πως είχε δει, στον πόλεμο, κάποιον που κάπνιζε καθώς γέμιζε τη δεξάμενή με τα καύσιμα και πως έγινε στάχτη. Χρειάστηκε να αδειάσουν πάνω του ολόκληρο βυτίο με νερό για να καταφέρουν να τον σβήσουν. Κάθε φορά που οι πυροσβέστες νόμιζαν ότι τα κατάφεραν, ο τύπος ξανάναθε. Νομίζω ότι ο πατέρας μου τα μεγαλοποιούσε για να γίνει ξεκάθαρος Στο πρατήριο μια τεράστια πινακίδα που απαγόρευε το κάπνισμα κρεμόταν πάνω ακριβώς από τις αντλίες.

Όμως τώρα βρισκόμουν μακριά από τις αντλίες, μακριά από το σπίτι, και για ακόμη περισσότερη ασφάλεια πήγα και βολεύτηκα στο υψωματάκι πίσω ακριβώς από το αποχωρητήριο. Είχα σπύρτα μαζί μου· κάθε τόσο χρησίμευαν για να κάψω κάποιο έντομο. Ένας πελάτης, που μια μέρα με είχε δει να το κάνω, με αποκάλεσε «άσπλαχνο ηλίθιο», εγώ όμως θυμόμουν ότι στο σχολείο, στο μάθημα βιολογίας, είχαμε κόψει τα πόδια ζωντανών βατράχων· δεν έβλεπα τη διαφορά. «Άσπλαχνος ηλίθιος είσαι και φαίνεσαι», του είχα αντιγυρίσει. Κι έπειτα έφυγα κλαίγοντας, κι αυτό τού έκοψε τον βήχα. Η μάνα μου πήγε και του μίλησε, μίλησε στον άσπλαχνο ηλίθιο, τους είδα από μακριά να χειρονομούν έντονα, κυρίως εκείνη εδώ που τα λέμε. Εκείνος, δεν έλεγε και πολλά. Στο τέλος δεν έγινε τίποτε. Ο τύπος έφυγε και εγώ, μόλις σιγουρεύτηκα ότι δεν με έβλεπε, του έδειξα τον πισινό μου.

‘Αναψα το τσιγάρο όπως είχα δει να κάνουν στα γουέστερν και μετά από δυο δοκιμαστικές τζούρες ρούφηξα με όλη τη δύναμη των πνευμόνων μου. Ήταν χειρότερο κι από τότε που παραλίγο να πνιγώ, στα οχτώ μου, στις τελευταίες διακοπές που θυμάμαι — είχαμε πάει στη λίμνη. Με είχε τραβήξει μια κυρία από το νερό. Μόνο που τώρα, επιπλέον, είχα πάρει φωτιά.

‘Αφησα το τσιγάρο μου· έπεσε σε ένα σωρό πευκοβελόνες. Θέλησα να πατήσω τη γόπα, αυτή αναπήδησε, οι βελόνες πήραν φωτιά μεμιάς, σπίθες τσιτσιρίζαν δεξιά κι αριστερά, μια τεράστια πορτοκαλοκίτρινη άρπαξε το παπούτσι μου. Φώναξα, βγήκε η μάνα μου, βγήκε κι ο πατέρας μου — κατάλαβαν αμέσως τι είχε συμβεί. Στην περιοχή μας δεν αστειευόμαστε με τις πυρκαγιές. Έτρεξε κρατώντας έναν πυροσβεστήρα· δεν τον είχα ξαναδει να τρέχει τόσο γρήγορα, κι ας τα είχε τα χρόνια του. Στο τέλος, απέμεινε ένα τετράγωνο γης καμένο πίσω από το αποχωρητήριο. Όχι κάτι σπουδαίο, αλλά φτηνά τη γλιτώσαμε. Σε κάθε περίπτωση, αυτό είπε ο πατέρας μου: «Φτηνά τη γλιτώσαμε». Η μάνα μου μού όρμησε σαν μανιασμένη. Σκέφτομαι ότι κι ο πατέρας μου θα ήθελε να μου ρίξει μια γερή, με τη σειρά του, αλλά δεν τολμούσε πια να υψώσει χέρι πάνω μου γιατί είχα μεγαλώσει.

Ούρλιαξα ότι δεν ήμουν παιδάκι πια, η μάνα μου απάντησε ότι έκανα λάθος, ότι παιδί ήμουν και τίποτε άλλο, κι όσο ζούσα κάτω από την ίδια στέγη με εκείνη θα την υπάκουα σ’ ό,τι έλεγε, και καλά θα έκανα να το έβαζα αυτό μια και καλή στη δωδεκάχρονη χοντροκεφαλά μου.

Το ίδιο βράδυ τηλεφώνησαν στην αδερφή μου. Τα άκουσα

όλα πίσω από την πόρτα. Πίστευαν ότι μιλούσαν χαμηλόφωνα αλλά, μια κι ήταν και οι δυο λιγάκι κουφοί, το χαμηλόφωνο γι' αυτούς ήταν αγριοφωνάρες για μένα. Είχαν χρησιμοποιήσει τη μεγάλη τηλεφωνική συσκευή από βακελίτη, το μοναδικό πράγμα που με άφηναν να καθαρίζω γιατί δεν φοβούνταν μη σπάσει και δεν χρειάζόταν νερό. Το έτριβα κάμποσες φορές μες στη μέρα· λαμποκοπούσε σαν φρέσκια πίσσα, με ηρεμούσε μόνο που το χάζευα. Κι έτσι όπως λάτρευα αυτό το τηλέφωνο, είχα την εντύπωση ότι η προδοσία ήταν διπλή.

Είπαν στην αδερφή μου ότι είχε δίκιο, ότι πλέον ήταν πολύ γέροι για να φροντίζουν ένα παιδί σαν κι εμένα κι ότι έπρεπε να στείλει κάποιον. Της είπαν ότι και πάλι παραλίγο να βάλω φωτιά· εγώ δεν θυμόμουν να είχε ξανασυμβεί. Ακολούθησε κάμποση ώρα σιωπής, στη διάρκεια της οποίας μιλούσε η αδερφή μου, και κατάλαβα ότι θα έρχονταν κάποιοι να με πάρουν. Δεν ήξερα πότε· αύριο, σε ένα μήνα, σε ένα χρόνο, δεν είχε μεγάλη διαφορά. Θα έρχονταν, αυτό και μόνο είχε σημασία.

Εκείνη τη μέρα πήρα την απόφαση να φύγω για τον πόλεμο.